

ІНВЕСТИЦІЙНИЙ ПОДАТКОВИЙ КРЕДИТ ЯК ІНСТРУМЕНТ ГАРМОНІЗАЦІЇ ПРИВАТНИХ ТА СУСПІЛЬНИХ ІНТЕРЕСІВ

INVESTMENT TAX CREDIT AS AN INSTRUMENT FOR THE HARMONIZATION OF PRIVATE AND PUBLIC INTERESTS

Статтю присвячено дослідженню через призму гармонізації приватних та суспільних інтересів питання стимулювання інвестиційної та інноваційної активності господарюючих суб'єктів одним із сучасних інструментів інтенсифікації такої діяльності – інвестиційним податковим кредитом. У рамках поставленої мети досліджуються сутнісні та перевагові аспекти й особливості даного інструменту в контексті його гармонізаційного потенціалу щодо узгодження інвестиційних та податкових інтересів двох ключових суб'єктів фіскальних відносин – платників податків і держави.

У рамках проведеного дослідження авторами було вивчено, проаналізовано й здійснено порівняльну характеристику особливостей застосування механізму інвестиційного податкового кредиту в розвинених країнах (США, Канаді, Великій Британії, Японії та Франції). Виявлено спільні й відмінні риси. Також у статті представлено аналіз вітчизняних законодавчих ініціатив щодо практичного застосування в Україні даного інструменту.

Результатом дослідження стала розробка власної концептуальної моделі інвестиційного податкового кредиту, створеної на основі іноземного досвіду, але з урахуванням вітчизняних реалій. Передбачається, що така модель сприятиме гармонізації приватних і суспільних інтересів як у сфері оподаткування, так і у сфері інвестування та інноваційного розвитку України.

Ключові слова: інвестиційний податковий кредит, гармонізація інтересів, приватні інтереси, суспільні інтереси, інвестиції та інновації, податок на прибуток підприємств, розширення податкової бази, підвищення економічної ефективності, науково-дослідні й дослідно-конструкторські роботи (НДДКР), макроекономічна модернізація.

The article is devoted to the research of the issue of stimulating investment and innovation activity of economic entities by one of the modern tools of intensification of such an activity – investment tax credit through the prism of harmonization of private and public interests. The urgency of this topic, as well as the necessity to develop and implement such a mechanism in fiscal and economic practice, is explained, in particular, by the low level of innovation of the Ukrainian economy, the high degree of moral and physical depreciation of fixed capital and Ukraine's integration processes in the world markets, that impose increased requirements on quality and competitiveness of domestic products. As a result, there is a growing social need for attracting investment in research, development of new technologies,

**Сергій
Лубковський**
асистент
кафедри фінансів
ДВНЗ «Київський
національний
економічний
університет
імені Вадима
Гетьмана»
Богдан Дорош,
студент
магістерською
програми
«Фінанси
публічного
сектору»,
Київський
національний
університет імені
Тараса Шевченка

**Serhii
Lubkovskiy,**
SHEI «Kyiv
National
Economic
University named
after Vadym
Hetman»
Bohdan Dorosh,
student
Taras Shevchenko
National University
of Kyiv

МАКРОЕКОНОМІКА

innovative and modernization of fixed assets, as well as for expanding of the use of the resource-efficient and energy-efficient technologies and manufacturing of the up-to-date high-value-added products.

In the framework of this goal, the article analyzes the essential and preferential aspects and features of the investment tax credit in the context of its harmonization potential in terms of reconciling of the investment interests of the two key subjects of fiscal relations – taxpayers and the state. In particular, the advantages of such an instrument for the state and society, on the one hand, and its attractiveness for business entities, on the other, are revealed.

In the framework of the study, the authors studied, analyzed and compared the characteristics of the mechanism and the results of the application of investment tax credit in the developed countries (USA, Canada, Great Britain, Japan and France). Thus, the presence of certain common and distinctive features has been revealed. The common features are the lack of both the payment and the need to repay the loan. As to the distinctive ones, the authors outline three approaches to the application of this privilege: the reduction in the amount of corporate income tax; the reduction of profits subject to taxation; the return of previously invested funds. In addition, in each mechanism there are inherent features of the volume of such a tax discount that, in particular, depends on the size of the enterprise (small, medium, large), and restrictions on its application.

Also, the article presents the analysis of the domestic legislative initiatives on the practical implementation and application of investment tax credit in Ukraine, in which the authors identified a number of weaknesses that may affect the effectiveness of such a mechanism or even compromise it.

The result of this study is the development of its own model of investment tax credit, created on the basis of the foreign experience, taking into account the Ukrainian realities, which would potentially contribute to the harmonization of private and public interests both in the field of taxation and in the sphere of investment and innovative development of socio-economic relations in our country.

Key words: investment tax credit, harmonization of interests, private interests, public interests, investments and innovations, corporate income tax, expansion of tax base, increase of economic efficiency, research and development works (R&D), macroeconomic modernization.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими або практичними завданнями. Економічна наука й практика всебічно доводять, що без інвестування в розробку нових технологій, проведення наукових досліджень, а також без застосування у господарських та управлінських процесах різного роду інновацій практично неможливо забезпечити економічне зростання. Це стосується як розвинених країн, так і економік держав, що перебувають на етапі свого розвитку, в тому числі й України. Щодо останньої, то вітчизняні реалії переконливо свідчать про нагальну потребу посилення інноваційно-інвестиційного фактору економічних, соціальних та інституційних змін

у нашій державі. Для неї особливо актуальним залишається питання залучення інвестицій з метою інноваційного оновлення та переоснащення українських підприємств, зважаючи на стан фізичної та моральної зношеності основних засобів, низький рівень інноваційності національної економіки та інтеграційні процеси України у світові ринки, які висувають підвищені вимоги до якості й конкурентоспроможності вітчизняної продукції. А тому зростає суспільна потреба у проведенні наукових досліджень, розробці новітніх технологій, інноваційному та модернізаційному оновленні необоротних активів, а також у розширенні масштабів використання ресурсо- і енергоефективних технологій та у виробництві новітньої

продукції з високим вмістом доданої вартості.

Необхідність розробки й імплементації у фіскальну і господарську практику ефективних механізмів, які б відповідали цілям суб'єктів господарювання в частині максимізації прибутку та цілям держави і суспільства в частині пріоритетного науково-інноваційного інвестування й підвищення активності перших у даному напрямку, пояснюється високим гармонізаційним потенціалом таких інструментів щодо узгодження інвестиційних та податкових інтересів двох ключових суб'єктів фіскальних відносин – платників податків (особливо податку на прибуток підприємств) і держави. Так, у рамках податкових інтересів остання прагне максимізувати доходи відповідного бюджету шляхом вилучення через механізм податкового перерозподілу частини створеного економічними суб'єктами продукту (доданої вартості) з метою його подальшого використання у суспільних цілях. У той же час, підприємці у процесі економічної активності намагаються максимізувати особисту вигоду у формі відповідного рівня рентабельності чи прибутковості, зокрема й мінімізуючи власну участь у процесах податкового фінансування пропозиції суспільних благ та фіскального перерозподілу соціально-економічного добробуту.

У рамках інвестиційних інтересів суб'єктам господарювання необхідно, по-перше, стабільне джерело фінансування відповідних інвестицій при мінімальній його вартості та, по-друге, достатній рівень їх віддачі як протягом передбаченого терміну окупності, так і в подальшому для забезпечення конкурентного й очікуваного рівня їхньої прибутковості та граничної ефективності. Для держави в контексті даного виду інтересів необхідно, аби забезпечувався постійний процес оновлення фізично й морально зношених основних засобів і нематеріальних активів у потрібних обсягах, відбувалась їх інноваційна модернізація чи заміна, а також аби проводились відповідні наукові дослідження й дослідно-конструкторські роботи зі

створення вітчизняних інноваційних технологій, здійснювалось виробництво новітнього устаткування, в тому числі на основі останніх, та створювалась продукція з високим ступенем обробки. Суспільство ж у рамках своїх інтересів потребує фінансово-матеріального й інституційного забезпечення науково-технічного прогресу в усіх сферах його функціонування згідно із сучасними і передовими тенденціями інноваційного розвитку з метою реалізації як тактичних цілей зростання соціально-економічного добробуту, так і стратегічних – інституційної зміни й цивілізаційного поступу в обраному напрямі.

Відтак, імплементація у вітчизняну практику податкових інструментів з інвестиційно-стимулюючим та гармонізаційним потенціалами сприятиме узгодженню означених інтересів, а також забезпечить і підсилить регулюючу функцію прибуткового оподаткування суб'єктів підприємництва без суттєвих втрат доходів відповідного бюджету в короткостроковому періоді. Крім того, створить передумови для економічно обґрунтованого розширення податкової бази у довгостроковій перспективі з відповідним зростанням обсягів дохідної частини державної чи місцевих скарбниць без необхідності підвищення відносного рівня податкового навантаження. Іншими словами, збережуться прагнення економічних суб'єктів до зростання рівня прибутковості та граничної віддачі підприємницької активності в абсолютному і відносному вимірах. Суспільна важливість і позитивна роль зазначених максимізаційних стимулів, якщо вони реалізуються через механізми й способи конкурентної боротьби, полягає у тому, що в кінцевому підсумку дані прагнення зводяться до конкуренції використовуваних технологій, міри їх інноваційності, ресурсо- та енергоефективності, а також до господарського змагання в частині рівня новітності й інноваційності створеної продукції та обсягу сконцентрованої в ній доданої вартості й споживчої цінності. А це виступає одним із ключових двигунів і проявів науково-технічного прогресу

відповідного суспільства й джерелом зростання його соціально-економічного добробуту.

Одним із таких механізмів, що застосовуються у розвинених країнах з означеною метою та показали на практиці свою результативність і спроможність ефективно сприяти науковим дослідженням, поширенню новітніх технологій та підвищенню загальної інноваційності суспільно-економічних відносин, є інвестиційний податковий кредит (ІПК). Він призначений у тактичному вимірі для отримання підприємствами додаткових коштів, які у подальшому направляться на інвестування, що характеризується одночасно і господарською доцільністю, і суспільною корисністю. А в стратегічному – забезпечити чіткий, прозорий та взаємовигідний для суб'єктів підприємництва й держави механізм і канал руху фінансових ресурсів приватного сектору в напрямку реалізації суспільних цілей макроекономічної модернізації та інноваційного розвитку економіки. Таким чином, передбачаючи можливість відповідним суб'єктам зменшити податковий тягар при умові спрямування їх ресурсів на пріоритетні для держави й суспільства цілі в частині вибору об'єктів і видів інвестування, інвестиційний податковий кредит виступає інструментом гармонізації податкових та інвестиційних інтересів платників податків, держави й суспільства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Інноваційне господарювання, інвестиції у новітні технології та інновації, проведення наукових досліджень і дослідно-конструкторських робіт, а також підвищення рівня інноваційності виробничо-господарського комплексу і його продукції та проблематика податкового стимулювання інноваційної й інвестиційної діяльності турбує не одне десятиліття як наукове товариство, так і суб'єктів прийняття управлінських рішень у законотворчій та/або практичній сферах. Зазначене знаходить свій прояв у відповідних наукових працях чи нормативно-правових документах різного характеру. Серед вітчизняних учених,

які займалися такою проблематикою, можна відзначити В. Андрущенко, З. Варналія, І. Власову, В. Гейця, М. Дибу, Т. Єфименко, Ю. Іванова, А. Крисоватого, П. Лайко, С. Лондара, Т. Майорову, В. Мельника, О. Молдована, С. Онишко, Л. Тарангул, К. Швабія, С. Юрія та ін. Крім того, податковий вплив на інвестиційну діяльність і роль фіскальних важелів у її стимулюванні досліджували Дж. Гелбрейт, Л. Гітман, Дж. Кейнс, А. Лаффер, І. Майбуров, П. Самуельсон, Р. Солоу, Дж. Стігліц, М. Фрідмен та ін.

Необхідність гармонізації податкових та інвестиційних інтересів і сучасний стан техніко-технологічного розвитку вітчизняної економіки закономірно актуалізує важливість і потребу в продовженні досліджень у частині пошуку джерел та механізмів фінансування цілей інноваційної мікро- й макроекономічної модернізації України. Не вщухають дискусії серед науковців і практиків щодо визначення сфер та об'єктів пріоритетного інвестиційного фінансування, пошуку ефективних шляхів залучення інвестицій, а також щодо доцільності розробки й імплементації в практичне середовище відповідних стимулюючих інструментів податкового характеру, зокрема у рамках прибуткового оподаткування.

Мета статті полягає у дослідженні сутнісних та перевагових аспектів і особливостей функціонування одного із сучасних інструментів інтенсифікації інвестиційної та інноваційної активності господарюючих суб'єктів – інвестиційного податкового кредиту, а також характеристика такого механізму на предмет його потенціалу щодо гармонізації приватних і суспільних інтересів у сфері оподаткування та інвестування. Крім того, на основі вивчення досвіду і практики реалізації даного інструменту в розвинених країнах ми прагнемо обґрунтувати доцільність застосування інвестиційного податкового кредиту в Україні для цілей гармонізації процесів інвестиційно-інноваційного розвитку та запропонувати концептуальну модель його побудови, виходячи

не лише із означеного досвіду, але й з урахуванням вітчизняних реалій фіскально-економічних відносин.

Основні матеріали дослідження. Сьогодні важливим для нашої країни є забезпечення економічного зростання та розвитку держави, а зробити це без інвестування фінансових ресурсів у інновації й техніко-технологічне оновлення і переоснащення вітчизняних підприємств, а також у розробку нових технологій і проведення наукових досліджень практично неможливо. Це обґрунтовується, в першому наближенні, тим, що знос основних засобів за останні 17 років

стабільно зростає і протягом 2010-2014 років сягнув позначки у 75-83% (табл. 1). Але не дивлячись на певне його зниження у 2015-2016 роках, можна впевнено говорити про досягнення критичного рівня зношеності основного капіталу – одного з двох ключових факторів виробництва. Це тягне за собою низьку продуктивність праці та відсутність економічних передумов і стимулів до інвестицій в інше потужне джерело інноваційного розвитку практично всіх сфер функціонування кожного суспільства, а саме в людський капітал.

Таблиця 1

**Характеристика стану основних засобів
в Україні протягом 2000-2016 рр.**

	Первісна (переоцінена) вартість	Залишкова вартість	Рівень зносу, %
	у фактичних цінах на кінець року, млн. грн.		
2000	828822	466448	43,7
2001	915477	503278	45
2002	964814	512235	47,2
2003	1026163	538837	48
2004	1141069	587453	49,3
2005	1276201	661565	49
2006	1568890	774503	51,5
2007	2047364	993346	52,6
2008	3149627	1251178	61,2
2009	3903714	1597416	60
2010	6648861	1731296	74,9
2011	7396952	1780059	75,9
2012	9148017	2135987	76,7
2013	10401324	2356962	77,3
2014	13752117	2274922	83,5
2015	7641357	3047839	60,1
2016	8177408	3428908	58,1

*Джерело: побудовано авторами на основі [1].

Оскільки ця проблема не є новою, і вона не виникла вчора, то згідно із розрахунками (статистика 1991-2013 рр.) в рамках дослідження [2], для приросту ВВП в середньому на 3% потрібно, щоб інвестиції протягом року досягали рівня 15% від ВВП. Для забезпечення 6-відсоткового приросту економіки щорічно їх обсяг повинен бути не менше 30% від ВВП. При цьому, майже половина таких інвестицій має бути у формі прямих інвестицій. Це означає, що валові накопичення повинні становити орієнтовно 38–40% від ВВП, але за всю незалежну історію та попередній розвиток українська економіка ніколи ще не досягала таких показників [2].

Зазначене актуалізує, як уже відзначалося, необхідність у залученні додаткових інвестицій, але тут постає питання звідки їх взяти та скільки за них потрібно чи доведеться заплатити. Через обмеженість власних ресурсів та важкість залучення іноземних інвестицій, майже єдиною альтернативою виступає банківський кредит, який в нашій державі є важкодоступним у зв'язку з високими ставками. Він забезпечує лише близько 7-8% від загальних капітальних інвестицій, а їх основна маса (від 62% у 2010 році до 70% у 2016 році) здійснюється за рахунок саме власних коштів підприємств, яких не вистачає [3]. Але проблематика в тому, що нам

потрібно не лише привести загальний стан основних засобів у відповідність сучасним техніко-технологічним стандартам, а й створювати інноваційні продукти і технології із застосуванням їх у виробничих процесах, аби мати змогу як підвищувати продуктивність праці, зменшувати ресурсо- й енергозатратність, так і виготовляти продукцію у відповідності до міжнародних стандартів якості та із суттєвим вмістом доданої вартості. Останнє особливо актуалізується в контексті євроінтеграційних процесів України, зокрема у зв'язку з реалізацією домовленостей щодо зони вільної торгівлі з країнами Європейського союзу, що вимагає посилення потреби нашої продукції для іноземних споживачів та рівня її конкурентноздатності. Тому ми вважаємо, що нашій економіці потрібні як модернізаційні інвестиції, так й інноваційні.

У рамках зазначених потреб державі як вищому суспільному інституту і регулятору відповідних процесів необхідно, з одного боку, стимулювати інтенсифікацію інвестиційних процесів у розрізі як сформованих пріоритетних напрямків та об'єктів інвестування, так і видів економічної діяльності. А з іншого – сформулювати таку систему податкового перерозподілу новоствореної доданої вартості, яка б не позбавляла суб'єктів господарювання стимулів до здорової максимізації економічної вигоди та забезпечувала фіскальну ефективність податкового інструментарію у довгостроковому вимірі. Крім того, передбачала б механізми і джерела компенсації можливих її втрат на прийнятному рівні у короткостроковому періоді у зв'язку із імплементацією та застосуванням такими суб'єктами відповідних інструментів стимулювання інвестиційної активності у корисних для суспільства напрямках.

Тому постає необхідність розробки й ефективної реалізації сучасних та інноваційних методів стимулювання внутрішніх і залучення зовнішніх інвестицій, зокрема орієнтуючись на світову практику. Серед механізмів такого характеру в розвинених країнах активно застосовується інвестиційний

податковий кредит. Це ефективний інструмент, який доводить свою результативність, і важіль впливу в руках держави зі значним потенціалом стимулювання й гармонізації інвестиційних та податкових інтересів суб'єктів фіскальних і економічних відносин. Він спроможний якісно й ефективно сприяти науковим дослідженням, поширенню новітніх технологій, макроекономічній модернізації, виробництву продукції із високим вмістом доданої вартості та загальному інноваційному розвитку суспільства.

Інвестиційний податковий кредит – це оплатна чи безоплатна відстрочка сплати певного податку (найчастіше саме податку на прибуток) на певний строк або безповоротне і безоплатне зменшення суми податкового зобов'язання на визначену частину понесених інвестиційно-інноваційних витрат (найчастіше у відсотковому вираженні) з метою непрямой державної фінансової підтримки здійснення суб'єктами підприємництва інвестиційно-інноваційної діяльності у пріоритетних для держави й суспільства напрямках із очікуванням науково-технічного прогресу і технологічної зміни господарського механізму, а також майбутньої потенційної компенсації втрачених у короткостроковому періоді доходів бюджету від такого податку за рахунок зростання і розширення його податкової бази, що стане можливим завдяки позитивній віддачі здійснених інвестицій. Відзначимо, що частина податкового зобов'язання, щодо якої може бути застосовано означену відстрочку чи безповоротне зменшення, має відповідні обмеження в абсолютному та/або відносному вимірі. Крім того, дана пільга може стосуватися не лише податку на прибуток підприємств (ППП), а й інших податків, які суттєво впливають на обсяг оборотних активів у економічного суб'єкта та/або на суму витрат, що він здійснює в процесі інноваційного інвестування й освоєння нових технологій, зокрема на вартість придбання відповідного устаткування чи оплати праці осіб, зайнятих проведенням наукових досліджень і дослідно-конструкторських робіт.

Від застосування такого інструментарію виграють всі сторони податкових та інвестиційних інтересів – платники податків, держава і суспільство. Підстави говорити про його потужний гармонізаційний потенціал дає те, що в результаті реалізації на практиці означеного механізму держава отримує приріст податкових доходів до відповідного бюджету як від податку на прибуток, який перевищить відсотковий рівень банківського кредиту і матиме не разовий, а систематичний характер [4], так і від інших податків. Крім того, підвищення інноваційності економіки та зростання інвестиційної і ділової активності позначиться не лише на обсягах прибутку тих господарюючих суб'єктів, що скористалися інвестиційним податковим кредитом і здійснили відповідні інвестиції, заклавши підґрунтя для їх підприємницького прибутку в розумінні Й. Шумпетера, а й на рівні доходів інших економічних одиниць, їхньому споживанні та обсягах накопиченого майна у їх власності. А усе зазначене виступає об'єктом оподаткування відповідними податками. Тобто якщо говорити у суто фіскальному вимірі в розрізі видів податків, то держава від розширення їх бази оподаткування отримує збільшення податкових доходів до відповідних бюджетів за рахунок таких статей:

податку на прибуток, що обумовлюється підвищенням граничної ефективності авансованих капітальних і фінансових ресурсів з відповідними змінами рівня фінансового результату в підприємств, які здійснюють інвестиції в новітні технології і випускають інноваційну продукцію;

податку на додану вартість, оскільки його база оподаткування збільшиться завдяки підвищенню ступеня обробки й інноваційності виготовленої продукції, тобто рівня доданої вартості, яку вона містить, а також через зростання обсягів виробництва і реалізації продукції, зокрема як новітньої, так і звичайної;

податку на доходи фізичних осіб разом із єдиним соціальним внеском, зростання бази оподаткування яких обумовлюється збільшенням частки

і рівня оплати праці зайнятих та/або додатково найнятих працівників у рамках розподілу новоствореної доданої вартості. Це стає можливим у зв'язку із підвищенням обсягів виробництва, рівня технологічності виробничого процесу, росту потреби у працівниках з високим рівнем людського капіталу та продуктивності їх праці;

єдиного податку у рамках спрощеної системи оподаткування, обліку і звітності завдяки активізації підприємницької активності, появи нових ніш, які можуть зайняти висококваліфіковані працівники на умовах самозайнятості, або ж тимчасово безробітні, а також у зв'язку із підвищенням купівельної спроможності населення і, відповідно, обсягів споживання. Зазначене сприяє збільшенню товарообороту в сфері малого і середнього бізнесу (МСБ), а відтак – виникненню нових підприємницьких ініціатив, які створюють базу оподаткування для відповідних податків та сплачують їх як за себе, так і за найнятих працівників.

Крім того, якщо передбачається користування інвестиційним податковим кредитом на тимчасовій основі (тобто на умовах повернення), держава не лише повертає втрачені фінансові ресурси, а й отримує певні відсотки, хоча вони є нижчими порівняно із банківським кредитом. Тобто вона фактично інвестує в інновації приватного сектора. Причому, такий спосіб дає можливість мінімізувати вплив і участь людського фактору та уникнути ручного розподілу бюджетних трансфертів на підтримку інноваційної діяльності, які до того ж обмежені нормами Світової організації торгівлі [5]. Хоча останнє вже виступає перевагою більше для підприємницького середовища. Також серед важливих наслідків у контексті гармонізаційного потенціалу й позитивних ефектів від імплементації і застосування на практиці даного інструменту можна відзначити потенційне зменшення бажання платників податків, зокрема податку на прибуток, уникати виконання обов'язків щодо їх сплати, що характерно відобразиться на зниженні

кількості таких ситуацій і обсягах отриманих державою доходів. Якщо ж використання даної пільги набуде масовості й значних фінансових масштабів, то можемо отримати зменшення відсоткових ставок за банківськими кредитами, що також позначиться з кращого боку на підприємницькій активності як в інвестиційно-інноваційній сфері, так і у виробничо-господарській, а відтак – на обсягах створеного ВВП і рівні соціально-економічного добробуту.

Тому в середньо- і довгостроковій перспективі держава може очікувати на приріст доходів практично від усіх податків, що забезпечить збільшення фонду фінансування суспільних благ і джерела підвищення їх якості й доступності, а також створить економічно обґрунтовані передумови для поступового зменшення податкового тиску на економіку в цілому та відповідних платників прибуткових, споживчих та/або майнових податків. Зазначене відповідає загальносуспільним інтересам, не кажучи вже про інноваційну й технологічну зміну суспільно-економічних відносин і процесів. Оскільки таке зростання доходів бюджету забезпечуватиметься приростом обсягів прибутку в економіці та розширенням бази оподаткування інших податків, то воно потенційно не має відобразитися на відносному вимірі податкового тягаря, а отже – на відносних показниках віддачі та результативності економічної активності означених платників практично у всіх її формах, а також на їхній платоспроможності в частині виконання податкового обов'язку, здатності до розширеного відтворення і на їхньому відчутті соціальної справедливості. А це безпосередньо знаходиться у сфері приватних інтересів економічних суб'єктів, якщо навіть не брати до уваги їх можливість уже на етапі застосування інвестиційного податкового кредиту офіційно зменшити власне податкове навантаження і отримати додаткові ресурси для здійснення інвестицій в інновації, тим самим, профінансувавши частково за рахунок держави свій майбутній підприємницький прибуток. Причому,

для цього їм не потрібно відповідати жорстким вимогам кредитоспроможності та фінансово-матеріального гарантування поверненості отриманої позики, на відміну від умов отримання банківського кредиту, прозору та функціональну альтернативу якому здатен забезпечити означений стимуляційний інструмент.

Для платників податків, які прагнуть здійснювати інноваційне інвестування, у рамках пошуку і залучення джерел його фінансування за умов несприятливої кон'юнктури на фінансових ринках наявність інвестиційного податкового кредиту також зменшує необхідність користуватися іншими видами кредитування, розміщенням облігацій чи додатковою емісією пайових цінних паперів. Крім того, «ставка боргових ресурсів зазвичай є менш прогнозованою порівняно із ставкою податкового кредиту (звичайно, якщо користування ним передбачає поверненість і платність – прим. авт.). Часто з метою запобігання ризикам комерційні банки встановлюють плаваючі ставки кредитування, які залежать від факторів, що часом не стосуються кредитоспроможності підприємства. Натомість на вартість податкового кредиту не впливають кон'юнктурні зміни в економіці» [5].

Суспільство від зростання інвестицій в інноваційну та науково-дослідницьку діяльність, оновлення і модернізацію основного капіталу, використання енергозберігаючих та інноваційних технологій у виробничо-господарському комплексі отримує зниження рівня безробіття, загальне підвищення заробітних плат як у приватному, так і державному секторах, а також, що не менш важливо, забезпечення фінансово-економічної основи для обґрунтованого приросту інвестицій у людський капітал, підвищення рівня фінансування пропозиції суспільних благ та наповнення фондів загальнообов'язкового пенсійного і соціального страхування. Це, у свою чергу, покращить соціально-економічний стан населення, його купівельну спроможність та конкурентоздатність вітчизняної економіки. Наявність інвестиційного податкового кре-

диту та інших подібних стимулюючих інструментів у короткостроковому вимірі свідчить про сприятливість інвестиційного середовища в країні та/або рішуче прагнення держави до його формування. А в довгостроковому – забезпечує економічне та інституціональне підґрунтя для покращення інвестиційного клімату, приросту зовнішніх і внутрішніх інвестицій (як певного індикатора для зовнішніх інвесторів) та зростання загальної спроможності українського виробничо-господарського комплексу досягати необхідного рівня граничної ефективності й віддачі як від здійснених вливань, так і від безпосередньої підприємницької активності (останнє важливо в контексті нашої потреби саме у капітальних інвестиціях).

Зазначене неодмінно підвищить імідж України у світовому просторі інвестиційної привабливості із відповідною зміною її позицій в різного роду рейтингах, зокрема легкості ведення бізнесу, конкурентоспроможності, інноваційності та інших. Це посилить зацікавленість іноземних інвесторів до нашої країни із подальшим приростом зовнішніх інвестицій в українську економіку. Тобто запускається ланцюгова реакція: розробка й імплементація сучасних стимулюючих інструментів – збільшення інвестицій в інноваційний розвиток – економічна й інституціональна модернізація вітчизняної економіки – покращення інвестиційного й підприємницького клімату – загальна активізація внутрішнього інвестування й притік іноземних інвестицій. Від цього виграють як суб'єкти господарювання, так і держава й суспільство.

Але говорячи про привабливість і переваги інвестиційного податкового кредиту для означених учасників інвестиційно-інноваційних та фіскальних відносин, варто пам'ятати, що даний інструмент є податковою пільгою. І тому має відповідні недоліки, які варто враховувати при розробці моделі інвестиційного податкового кредиту для української економіки, оскільки вони створюють певні ризики для взаємовигідної реалізації такого механізму і отримання пози-

тивних ефектів. Серед них виділяють проблемність в оцінці ефективності даного інструменту, як і будь-якої іншої податкової пільги; труднощі в частині контролю за витрачанням вивільнених коштів; а також проблеми, «пов'язані з необхідністю детальної класифікації інноваційних та інвестиційних витрат; ризик застосування суб'єктивного підходу у виборі претендентів на отримання пільг; недоотримання бюджетом податків у короткостроковому періоді; ризик недоотримання податкових платежів до бюджету у довгостроковому періоді у разі невдалого результату інвестиції» [5].

Крім того, до недоліків інвестиційного податкового кредиту можна віднести певні труднощі застосування такого податкового стимулу у разі отримання підприємством від'ємного фінансового результату через значний обсяг понесених інвестиційних витрат, неочікувані та/або несприятливі зміни економічної кон'юнктури чи інші причини, які підривають прогнозовану і планову ефективність інвестиційного проекту. Особливо це стосується новостворених суб'єктів господарювання або тих, які функціонують досить короткий період, оскільки вони мають вищу ймовірність зазнати збитків, якщо порівнювати із тими, що вже давно знаходяться на ринку. Також даний стимулюючий механізм більш вигідний щодо придбання інвестиційних товарів, що швидко амортизуються. Але при цьому, «інвестиційні податкові пільги вважаються найбільш прийнятним видом пільг, оскільки виступають інструментами стимулювання тих процесів, від яких залежать перспективи економічного зростання в країні» [6].

Найкращий спосіб уникнення та/або мінімізації проблемних аспектів і наслідків реалізації на практиці практично будь-яких стимулюючих інструментів у руках держави – це вивчення досвіду й результатів їх застосування іншими країнами. Тому з метою дослідження механізму функціонування та вивчення практики використання інвестиційного податкового кредиту нами було проаналізовано досвід

таких розвинених країн, як США, Канада, Велика Британія, Японія і Франція. Але для початку відзначимо, що у даних країнах витрати на науково-дослідні й дослідно-конструкторські роботи (НДДКР), які вважа-

ються фундаментом і передумовою подальшого інноваційного розвитку, є значними за абсолютними обсягами та займають досить суттєву питому вагу в структурі ВВП (табл. 2).

Таблиця 2

Питома вага витрат на науково-дослідні й дослідно-конструкторські роботи у ВВП у розвинених країнах протягом 2011-2015 рр.

Країна	Показник	2011	2012	2013	2014	2015
США	ВВП, трлн. дол. США	15,518	16,155	16,692	17,393	18,037
	Витрати на НДДКР, млн. дол. США	421 098	420 494	433 249	445 854	462 766
	Частка НДДКР у ВВП, %	2,71	2,60	2,60	2,56	2,57
Канада	ВВП, трлн. дол. США	1,789	1,824	1,843	1,793	1,553
	Витрати на НДДКР, млн. дол. США	25 251	25 630	24 663	24 092	Н/Д
	Частка НДДКР у ВВП, %	1,41	1,41	1,34	1,34	Н/Д
Велика Британія	ВВП, трлн. дол. США	2,609	2,646	2,720	2,998	2,861
	Витрати на НДДКР, млн. дол. США	38 291	37 196	39 027	40 688	42 115
	Частка НДДКР у ВВП, %	1,47	1,41	1,43	1,36	1,47
Японія	ВВП, трлн. дол. США	6,157	6,203	5,156	4,849	4,383
	Витрати на НДДКР, млн. дол. США	145 527	146 327	154 530	159 213	155 813
	Частка НДДКР у ВВП, %	2,36	2,36	3,00	3,28	3,55
Франція	ВВП, трлн. дол. США	2,863	2,681	2,809	2,839	2,419
	Витрати на НДДКР, млн. дол. США	52 388	53 405	53 953	54 301	54 772
	Частка НДДКР у ВВП, %	1,83	1,99	1,92	1,91	2,26

*Джерело: побудовано авторами на основі [7;8].

Як свідчать дані таблиці 2, витрати на науково-дослідні й дослідно-конструкторські роботи у 2015 році були досить масштабними і склали в США 2,57% від ВВП, у Японії – 3,55%, у Франції – 2,26%, у Великій Британії – 1,47%, а у Канаді за підсумками 2014 року – 1,34%. Найбільше зростання таких витрат у відносному вираженні відбулось у Франції, але воно дещо штучне, оскільки у 2015 році спостерігалось зниження обсягів ВВП у даній країні. Якщо ж говорити в цілому, то відносний вимір даних інвестицій досить стабільний протягом досліджуваного періоду, а от їх абсолютний вираз більш красномовний. Так, у тій же Франції витрати на науково-дослідні й дослідно-конструкторські роботи виросли майже на 2,4 млрд. дол. США, у Японії – більш, ніж на 10 млрд. дол., у Великій Британії – на 4 млрд. дол., у США – майже на 42 млрд. дол., тоді як у Канаді вони знизилися дещо більше, ніж на один мільярд. Такі витрати

активно стимулюються у зазначених країнах та здійснюються у знаній мірі із використанням податкових пільг. Що стосується інвестиційного податкового кредиту, то він займає чільне місце серед інструментів непрямої державної підтримки інвестування у розробку нових технологій, оскільки доводить свою ефективність, а відтак відіграє досить значну роль серед джерел фінансування такого процесу. Скажімо, у 2014 році обсяг податкових пільг на науково-дослідні й дослідно-конструкторські роботи у США склав 0,25% від ВВП (або 9,06% загальних витрат на НДДКР), у Канаді – відповідно 0,18% (або 11,25%), у Британії – 0,23% (або 13,69%), в Японії – 0,17% (або 4,74%) та у Франції – 0,39% від ВВП (або 17,41% загальних витрат на НДДКР) [8].

Далі необхідно звернутися безпосередньо до аналізу механізму функціонування інвестиційного податкового кредиту та особливостей його реалізації в зазначених розвинених країнах.

1) США. У даній країні компаніям, які здійснюють інвестиції у формі кваліфікованих дослідницьких витрат на розробку нових або вдосконалення існуючих продуктів, виробничих процесів або програмного забезпечення, доступна можливість скористатися інвестиційним податковим кредитом, що носить назву дослідницького (research credit). Його величина розраховується шляхом співставлення обсягу понесених витрат означеного характеру протягом поточного податкового року і відповідної бази, яка визначається в залежності від підходу, що застосовується у податковому кредитуванні: методу регулярного дослідницького кредиту (regular research credit method) або методу альтернативного спрощеного кредиту (alternative simplified credit method).

Розмір ставки за першим методом дорівнює 20% від величини перевищення понесених протягом податкового року кваліфікованих витрат понад їх базовий обсяг, що визначений платником у 1984-1988 роках або іншим способом для компаній, які розпочали діяльність після цього періоду. Тобто ІПК становить 20% приросту кваліфікованих дослідницьких витрат щодо визначеної бази.

Крім того, платники податку на прибуток, котрі використовують метод регулярного дослідницького кредиту, можуть також отримати 20% -й кредит щодо додаткових платежів, які здійснюються ними на користь кваліфікованих організацій для проведення фундаментальних досліджень.

За альтернативним спрощеним методом ставка кредиту дорівнює 14% від величини перевищення поточних кваліфікованих витрат на НДДКР поверх 50% середньорічного обсягу таких витрат за три попередні податкові роки. Якщо платник податків не мав означених витрат у жодному з трьох попередніх податкових років, то ставка кредиту за цим методом буде становити 6% від розміру кваліфікованих дослідницьких витрат звітного року.

Обсяг дослідницького податкового кредиту в абсолютному вираженні, який може бути застосований про-

тягом звітного податкового року, обмежується величиною податкового зобов'язання платника. Якщо ж кредит або його частина залишаються невикористаними протягом певного року внаслідок означеного обмеження, то його можливо перенести назад на податковий рік, що передував поточному, чи вперед на кожний з 20 років, що наступають за поточним. Тобто вигода від такого дослідницького податкового кредиту може бути отримана або в попередньому році (шляхом повернення раніше сплачених податків), або пізніше (через скорочення майбутніх зобов'язань з податку на прибуток підприємств) [9].

Також суб'єкти господарювання мають можливість зменшити їх податкове зобов'язання з означеного податку через механізм інвестиційного податкового кредиту в рамках федеральної програми стимулювання використання «зелених» технологій для виробництва теплової або електричної енергії з відновлюваних джерел (Business Energy Investment Tax Credit). Це технології, що переробляють сонячну, вітрову і геотермальну енергію. Крім того, підстави для застосування ІПК дає використання мікротурбін, паливних елементів на основі відновлюваних або невідновлюваних видів палива і комбіноване виробництво тепла й електроенергії.

Програма передбачає вичерпний перелік, чітке визначення і технічні параметри об'єктів інвестування, щодо яких може застосовуватися інвестиційний податковий кредит, а також для певних з них встановлює його максимальні суми. Устаткування має відповідати діючим стандартам якості й ефективності, зокрема встановленим Міжнародною організацією зі стандартизації, Міжнародною комісією з електротехніки, Американською асоціацією вітрової енергетики. Отримати ІПК мають можливість будь-які види підприємств комерційного, промислового, комунального, сільськогосподарського секторів.

Розмір такого кредиту становить 30% від понесених витрат, пов'язаних з використанням сонячних технологій, паливних елементів і малих вітрових

турбін, а також 10% відповідних витрат щодо геотермальних систем, мікротурбін і систем виробництва комбінованого тепла й електроенергії¹. Початок застосування ІПК варіюється в залежності від виду технології. Для сонячних і вітрових технологій – це початок їх спорудження, тоді як для всіх інших – дата введення системи в експлуатацію, тобто коли вона повністю інсталювана та використовується за призначенням [10].

2) Канада. Інвестиційний податковий кредит доступний для будь-яких видів господарюючих суб'єктів у формі зменшення суми податкового зобов'язання з податку на прибуток у розмірі частини інвестованих фінансових ресурсів у наукові дослідження і розробки в рамках Програми науково-дослідного та експериментального розвитку (Scientific Research and Experimental Development (SR&ED) Program). ІПК може застосовуватися у поточному році та/або переноситися назад чи вперед на зменшення відповідно минулих чи майбутніх податкових зобов'язань. Крім того, передбачено механізм відшкодування ІПК (refundable investment tax credit)

– повну або часткову виплату заявнику суми нарахованого кредиту, якщо він не був застосований у поточному податковому році, чи повернення частини сплаченого за підсумками попереднього року податку на прибуток у разі перенесення ІПК назад і його застосування в означеному попередньому році.

Для 1997-2013 років базова ставка ІПК становила 20%, а починаючи з 2014 року і до сьогодні – 15%. Але для певних типів підприємств також доступна підвищена норма у розмірі 35%. Ліміт поточних кваліфікованих витрат на НДДКР, який дає підстави для застосування ІПК за підвищеною ставкою та відшкодування його непогашеної чи перенесеної назад суми у повному обсязі, становить 3 млн. дол. США. Потім застосовується базова ставка в розмірі 15% із відповідним зменшенням норми відшкодування.

Щодо безпосередньо ставок відшкодування ІПК у рамках означеного механізму, то тут використовується диференційований підхід. Їх розмір може становити 0% (не передбачається виплата непогашеного чи перенесеного назад кредиту, тобто доступним є лише

¹ До сонячних технологій відноситься устаткування, яке використовує сонячну енергію для виробництва електроенергії, нагрівання або охолодження будівель (чи подачі гарячої води для внутрішнього використання), а також для забезпечення технологічного тепла сонячного походження. Розмір кредиту дорівнює 30% від понесених витрат із подальшим його скороченням до 10% (у 2022 році) без встановлення обмежень щодо максимального його обсягу.

Щодо паливних елементів, то їх потужність повинна бути 0,5 кВт або вище, а ефективність виробництва електроенергії – не менше 30%. Інвестиційний податковий кредит становить 30% витрат без лімітування його загальної величини, але з обмеженням в 1500 доларів за кожні 0,5 кВт потужності.

Для малих вітрових турбін (з потужністю до 100 кВт) ІПК теж визначено у розмірі 30% витрат без застережень щодо максимального обсягу такого кредиту.

До геотермальних систем відносяться геотермальні теплові насоси та устаткування, яке використовується для виробництва, розподілу або використання енергії, отриманої від геотермального родовища. Кредит дорівнює 10% витрат без передбачення ліміту його обсягу. Крім того, такий кредит не має встановленої дати закінчення терміну його дії, за винятком геотермальних теплових насосів. Для мікротурбін (потужність до двох МВт, а ефективність виробництва електроенергії становить 26% або вище) кредит визначається у розмірі 10% витрат без встановлення максимуму його загальної величини. Але при цьому, він обмежується сумою в 200 доларів за кожен кВт потужності.

Інвестиційний податковий кредит для систем виробництва комбінованого тепла і електроенергії становить 10% витрат без його лімітування за обсягом. До них відносять системи потужністю до 50 МВт, енергоефективність яких перевищує 60%. Але є певні обмеження та його зниження для великих систем. Повний кредит можна отримати лише за умови, що система має електричну потужність до 15 МВт, а механічна енергетична потужність не перевищує 20000 кінських сил, або еквівалентну комбінацію електричних і механічних енергетичних потужностей. Великі ж системи (максимум 50 МВт і 67000 кінських сил) можуть претендувати на знижений податковий кредит на основі співвідношення між 15 МВт та фактичною потужністю означеної системи. Хоча вимога щодо ефективності не поширюється на ті системи, які використовують біомасу у якості джерела енергії принаймні на 90%, але кредит може бути зменшений для менш ефективних систем [10].

його перенесення вперед), 40% (часткове відшкодування) або 100% (виплата в повному обсязі). Це залежить від типу претендента на таке відшкодування, розміру застосовуваної ставки ППК (підвищеної чи базової), а також від наявності чи відсутності перевищення фактичного обсягу понесених кваліфікованих витрат на НДДКР у звітному податковому році щодо встановленого ліміту в 3 млн. дол. США. Так, це може бути виплата в розмірі 100% непогашеного податкового кредиту звітного року, якщо він нараховувався за підвищеною 35%-ю ставкою, або 40% незастосованого ППК за умови його визначення на основі базової 15%-ї ставки. На рівні 40% також відшкодується кредит, який обчислювався за ставкою 35%, в частині поточних кваліфікованих дослідницьких витрат, що перевищили означений ліміт. У той же час, для окремих суб'єктів взагалі не передбачається можливість отримати пряму виплату незастосованого податкового кредиту.

Існує вичерпний перелік об'єктів інвестування та видів витрат, відповідно до якого суб'єкт господарювання має підстави для подачі заяви на застосування ППК чи його відшкодування. Зокрема, витрати капітального характеру або витрати в частині використання власного капіталу, що були понесені після 2013 року, більше не вважаються кваліфікованими витратами на науково-дослідний та експериментальний розвиток і не є підставою для застосування інвестиційного податкового кредиту. Підприємство має подати означену заяву не пізніше, ніж за 12 місяців після дати подачі податкової декларації за податковий рік, у якому виникають такі інвестиційні витрати [11].

3) Велика Британія. Суб'єкти малого та середнього бізнесу (МСБ), які виконують дослідження і розробки, що спрямовані на створення загальних знань або вмій в галузі науки чи технологій, а також реалізують проекти і заходи, що допомагають вирішувати наукові або технологічні проблеми й невизначеності, можуть претендувати на податкові пільги в галузі НДДКР (Research and Development (R&D) tax relief for small and medium-sized enterprises). Для підприємств МСБ² вони можуть бути двох видів: податкова знижка та податковий кредит. Перша вираховується з прибутку і становить 130% (починаючи з 1 квітня 2015 року) від понесених кваліфікованих витрат на НДДКР³, при тому, що ці витрати вже були враховані на 100%-му рівні під час його визначення. Іншими словами, компанія може зменшити свою базу оподаткування податком на прибуток на 230% величини означених витрат.

Якщо ж підприємство отримує від'ємне значення фінансового результату внаслідок торгівельного збитку або використання означеної податкової пільги, то визначена й незастосована сума податкової знижки відповідно збільшує це від'ємне значення або визнається таким і переноситься на зменшення бази оподаткування у наступних звітних періодах чи на попередній з подальшим відшкодуванням з бюджету частини сплаченого раніше податку на прибуток.

Альтернативою такому перенесенню інвестиційно-дослідницьких збитків для компанії виступає другий вид означених пільг – виплачуваний податковий кредит (payable tax credit). Його розмір визначається як добуток ставки такого кредиту

² Для цілей пільгового оподаткування до малих та середніх підприємств відносяться ті компанії, щодо яких виконуються обидві вимоги: а) персонал налічує не більше 500 працівників; б) річний оборот не перевищує 100 млн. євро або бухгалтерський баланс – не більше 86 млн. євро [12].

³ До них відносяться витрати на персонал, що безпосередньо зайнятий у дослідницькому проекті (заробітна плата, сіткові коефіцієнти, внески до пенсійного фонду) або залучається із зовнішніх організацій (лише 65% необхідних платежів), а також витрати на субпідрядні дослідження та розробки (65%), витратні матеріали, програмне забезпечення, випробування, прототипування й незалежні дослідження. Ні капітальні витрати, ні затрати на виробництво та просування на ринок товарів і послуг, ні вартість землі, ні платежі за використання та створення патентів чи торговельних марок, ні орендна плата не відносяться до кваліфікованих витрат, що дають підстави для отримання дослідницьких податкових пільг [12].

(14,5%) та суми збитку, що підлягає відшкодуванню. Виплата за кредитом становитиме 14,5% від поточних кваліфікованих витрат на НДДКР, збільшених на 130% податкової знижки, які не були застосовані на зменшення річного прибутку в звітному році. Тобто підприємство може конвертувати суму неврахованої податкової знижки у виплачуваний податковий кредит у тих податкових періодах, коли воно зазнає означених збитків.

Крім того, суб'єкт МСБ не може претендувати на податкову пільгу в формі податкової знижки, якщо він вже отримує державну допомогу чи гранти в рамках поточного дослідницького проекту, або він є субпідрядником великої компанії і виконує для неї дослідницькі роботи. Однак, таке підприємство має можливість подати заявку й скористатися податковим кредитом на дослідницькі витрати (Research and Development Expenditure Credit) за ставкою 11% від понесених у звітному періоді кваліфікованих витрат на НДДКР.

Суб'єкти МСБ можуть подавати заявку на отримання податкових пільг у даній галузі протягом 2 років після закінчення звітного періоду, у якому були понесені відповідні кваліфіковані дослідницькі витрати [12; 13].

Для великих компаній також доступна податкова підтримка в сфері НДДКР. Починаючи з 1 квітня 2016 року, для них на постійній основі передбачено можливість застосування зазначеного вище податкового кредиту на дослідницькі витрати⁴ за ставкою 11%, яка функціонує з 1 квітня 2015 року, від суми понесених кваліфікованих витрат на науково-дослідні й дослідно-конструкторські роботи протягом звітного року. Тобто податок на прибуток буде знижуватися на 11 фунтів стерлінгів за кожні 100 фунтів, що витрачені на означені інвестиційні цілі.

Особливістю цього механізму є те, що такий кредит вважається доходом підприємства і підлягає прибутковому

оподаткуванню, а тому чиста вигода від його застосування становитиме 8,8% (якщо для розрахунку використовувати основну ставку податку на прибуток в розмірі 20%, яка встановлена з 1 квітня 2015 року). Компанії, що не мають зобов'язань з даного податку, отримають вигоду від податкового кредиту на дослідницькі витрати або у формі грошової виплати, або шляхом його використання на зменшення інших податкових чи неподаткових зобов'язань [13].

4) Японія. Інвестиційний податковий кредит із загальнодержавного податку на прибуток доступний для застосовуватися всіма видами підприємств в рамках стимулювання здійснення ними інвестицій у дослідження та розробку нових технологій (tax credit for research and development (R&D) cost). Також передбачається пільгове оподаткування доходів інвестиційно-інноваційного характеру, отриманих в інших країнах компаніями, що зареєстровані в Японії.

У зв'язку зі швидким розвитком технологій в рамках «Індустрії 4.0» було переглянуто параметри стимулювання інвестицій у НДДКР (Закон про податкову реформу 2017 року), аби ще більше заохотити зростання таких витрат, тим самим, розширюючи масштаби сфери науково-дослідної діяльності. Зміни вступають в дію для податкових років, які починаються 1 квітня 2017 року або пізніше.

Так, щодо стимулів на постійній основі, то із зазначеної дати змінюється підхід до розрахунку ІПК. Тепер ставка кредиту, що буде застосовуватися до валових витрат на науково-дослідні й дослідно-конструкторські роботи, залежатиме не від обсягу витрат на НДДКР, а визначатиметься на прирістній основі (incremental basis). Тобто відбувся перехід від обсягового (gross-based) до прирістного методу. Розмір ставок ІПК коливається від 8% до 10% (14% до 31 березня 2019 року) в залежності від підвищення чи зниження коефіцієнта податкового кре-

⁴ До цього даний інструмент функціонував, як додатковий і альтернативний підхід щодо базової на той час схеми податкової знижки для великих компаній. Остання визначалася у розмірі 30% від понесених кваліфікованих витрат на відповідні цілі протягом звітного року та вираховувалася з прибутку до оподаткування [13].

диту⁵ (tax credit ratio). Але величина такого кредиту не може перевищувати 25% (до 31 березня 2019 року – 35%) обсягу загальнодержавного податку на прибуток, що підлягає сплаті до застосування механізму ІПК.

Також передбачено інвестиційний податковий кредит на основі валових витрат на НДДКР для малого і середнього бізнесу за ставкою 12% (до 31 березня 2019 року – 17%). До нього також застосовується обмеження в 25% (до 31 березня 2019 року – 35%) податку на прибуток, визначеного до застосування цієї пільги.

Крім того, були змінені умови отримання податкового кредиту на спеціальні дослідницькі витрати (special R&D cost based credit), а саме розширено перелік і обсягові рамки для них, щоб охопити будь-які витрати, які понесені внаслідок досліджень та розробок⁶ [14].

5) Франція. З 2008 року компаніям пропонується один із найбільш щедрих і привабливих у світі інструментів підтримки їх інвестиційної активності в галузі НДДКР, а саме дослідницький податковий кредит (research tax credit, або Crédit d'Impôt Recherche), що забезпечує їм можливість знизити податкове зобов'язання з податку на прибуток. Такий кредит розраховується для календарного року і становить 30% витрат на науково-дослідні й дослідно-конструкторські роботи⁷, якщо їх обсяг не перевищує 100 млн. євро; в частині перевищення цього ліміту кредит застосовується у розмірі 5%. Вигідним для підприємств також є те, що з 2008 року обсяг дослідницького податкового кредиту більше не обмежується.

Зазвичай нарахований у поточному році податок на прибуток погашає визначену суму ІПК. Але у разі, якщо цього не відбувається, то таке погашення може продовжуватися протягом наступних 3 років. По завершенню такого трирічного періоду держава відшкодовує компанії будь-яку незастосовану частину такого кредиту.

Для новостворених підприємств (рік створення та наступні 4 роки), «Молодих інноваційних компаній» («Jeunes Entreprises Innovantes»), суб'єктів МСБ (у визначенні європейського законодавства) та проблемних компаній передбачено можливість оперативного відшкодування непогашеного ІПК. Тобто його сума повертається у кінці року, в якому були здійснені відповідні витрати.

З 1 січня 2013 року існує додатковий податковий стимул в сфері НДДКР для операцій, пов'язаних із проектуванням прототипів або пілотним використанням нових продуктів, що здійснюються суб'єктами МСБ. Такий стимул носить назву інноваційного податкового кредиту (innovation tax credit) й становить 20% понесених кваліфікованих витрат на означені цілі. Але їх обсяг, що дає підстави для його застосування, обмежений сумою в розмірі 400 тис. євро.

Крім того, доходи, що виникають унаслідок продажу або ліцензування нематеріальних прав власності, таких як патенти, патентоспроможні винаходи та ноу-хау, можуть (за певних умов) оподатковуватися за зниженою ставкою податку на прибуток у розмірі 15%. Також компаніям, що здійснюють дослідження й розробки, забезпечується можливість скори-

⁵ Це співвідношення між сумою витрат на НДДКР та середньорічними обсягами продажів. Воно розраховується механічно і може збільшувати розмір податкового кредиту в залежності від показника такого співвідношення [14].

⁶ До набуття чинності зазначених змін сюди відносилися, зокрема, виплати роялті на користь суб'єктів МСБ. Крім того, підприємства мали право збільшити обсяг кредиту на 30% від валової суми спеціальних дослідницьких витрат у разі здійснення спільних НДДКР із університетом або державною дослідницькою установою, тоді як для спільних НДДКР з іншими недержавними організаціями – лише на 20%. Ліміт щодо обсягу такого кредиту був визначений на рівні 5% від податку на прибуток (окремо від ІПК щодо інших валових витрат на НДДКР) [14].

⁷ До таких витрат, які підлягають визначенню в рамках календарного року, переважно відносяться ті, що стосуються людських та фізичних ресурсів, які виділяються на НДДКР, аутсорсингових досліджень та розробок, технологічних спостережень, патентування та захисту патентів [15, с. 18].

статися спеціальною прискореною амортизацією своїх активів у галузі НДДКР [15, с. 17-19].

Для більшої наочності та простоти порівняння досвіду й практики реалізації інвестиційного податкового кредиту в розрізі досліджуваних країн нами було побудовано таблицю, в якій узагальнено наведений вище матеріал (табл. 3).

Отже, механізм інвестиційного податкового кредиту в досліджуваних країнах дещо відрізняється один від одного в частині методу його розрахунку (обсяговий або прирістний), ставок ІПК (у певних країнах вони різняться ще й у залежності від виду претендента на нього – суб'єкти МСБ чи великі підприємства), а також наявності чи відсутності обмежень щодо обсягу витрат на НДДКР та/або максимальної величини такого кредиту. В результаті виокремлено три підходи щодо можливості зниження податкового зобов'язання з податку на прибуток для суб'єктів господарювання, які здійснюють інвестиційно-дослідницьку активність, а саме:

1) зменшення суми податку на прибуток (США, Канада, Японія, Франція, а також Велика Британія в частині великих підприємств);

2) вирахування з прибутку, який підлягає оподаткуванню (Велика Британія в частині малого та середнього підприємництва);

3) відшкодування нарахованого, але незастосованого ІПК (США, Канада, Велика Британія та Франція).

Але разом із тим, для означених країн притаманні й певні спільні риси щодо реалізації інвестиційного податкового кредиту, зокрема відсутність необхідності його повертати і платності за користування ним.

В Україні даний механізм ще не працює і не має відповідної законодавчої бази, але наявні ініціативи й дискусії щодо його імплементації. Зокрема, проект Закону про внесення змін до Податкового кодексу України (щодо встановлення інвестиційних преференцій у виді інвестиційного податкового кредиту) [16]. Але даний законопроект має свої слабкі місця. Серед них:

1) запропонований механізм ІПК, за своєю суттю, є відстрочкою податкового зобов'язання, а тому не передбачає дійсного зменшення податкового тягаря для компаній, що інвестують у дослідження, інновації й енергоефективні технології;

2) не врегульовано питання можливості й особливостей застосування даної пільги новоствореними підприємствами;

3) не прописано правила визначення ставки оплати за користування відстрочкою податкового зобов'язання (вона коливається в межах від 50% до 80% облікової ставки НБУ);

4) не врегульовано процедуру повернення такого кредиту;

5) корупційні ризики, пов'язані з тим, що рішення про можливість і умови застосування інвестиційного податкового кредиту приймає одна особа (керівник контролюючого органу);

6) відсутній вичерпний перелік об'єктів інвестування та кваліфікованих витрат щодо них, відповідно до якого підприємство може звертатися із заявою до контролюючого органу про використання ІПК;

7) не передбачено змін до статті 102 Податкового кодексу України (строк давності податкових зобов'язань – 1096 днів) при визначеному п'ятирічному терміні застосування ІПК, що може стати причиною відповідних зловживань [17];

8) використовуються терміни (зокрема «накопичена сума кредиту» та інші), чітко та зрозуміле визначення яких відсутнє як у Податковому кодексі України, так і в самому законопроекті [17].

Щодо переваг визначеного у законопроекті механізму, то вони більше відповідають функціям та призначенню такого інструменту підтримки платника податків, як відстрочка податкового зобов'язання. Але враховуючи, що даний механізм буде доступний лише підприємствам, що інвестують у НДДКР, енергоефективні технології та регіональні соціальні проекти, то він повністю виправдовує назву інвестиційного. Крім того, оскільки він спроможний забезпечити

Порівняльна характеристика механізму та особливостей застосування інвестиційного податкового кредиту в розвинених країнах

Країна	Об'єкт інвестування	Розмір ІПК	
		Загальний рівень	Обмеження
США	НДДКР	1) 20% від перевищення дослідницьких витрат щодо визначеної бази; 2) 14% від перевищення 50% середньорічного обсягу витрат на НДДКР за 3 попередні роки	1) 6% від поточних витрат на НДДКР замість 14%, якщо їх не було у жодному з 3 попередніх років; 2) платність відсутня
	Технології виробництва енергії з відновлюваних джерел	1) Для сонячних та вітрових технологій, паливних елементів – 30% витрат; 2) для геотермальних технологій, мікротурбін – 10% витрат	1) Максимум ІПК для: - паливних елементів – 1500 дол. США за 0,5 кВт; - мікротурбін – 200 дол. за кВт; 2) платність відсутня
Канада	НДДКР	1) Для 1997-2013 рр. – 20%, з 2014 р. і до сьогодні – 15%; 2) підвищена ставка – 35%; 3) ставки відшкодування – 0%, 40%, 100%	1) Ліміт витрат для ставки 35% і 100%-го відшкодування – 3 млн. дол. США; 2) період подачі заяви 12 міс.; 3) платність відсутня
Велика Британія	НДДКР	1) Для суб'єктів МСБ: - подат. знижка – 230% витрат на НДДКР (зменшує прибуток); - виплачуваний подат. кредит – 14,5% дослід. збитку (незастосованої знижки); 2) для великих компаній: подат. кредит, що зменшує ППП, – 11% дослід. витрат	1) Для суб'єктів МСБ: - персонал ≤ 500 працівників; - річний оборот ≤ 100 млн. євро або бухгалтерський баланс ≤ 86 млн. євро; - не є субпідрядниками; 2) платність відсутня
Японія	НДДКР	1) Для великих компаній: ставка ІПК – 8-10% в залежності від підвищення/зниження його коефіцієнта; 2) для суб'єктів МСБ – 12% валових витрат на НДДКР	1) Для великих компаній і суб'єктів МСБ: обсяг ІПК ≤ 25% загальної суми ППП до застосування ІПК; 2) платність відсутня
Франція	НДДКР	1) Для всіх підприємств: податковий кредит – 30% витрат на НДДКР протягом календарного року; 2) для малих і середніх компаній: додатково інноваційний подат. кредит – 20% витрат на проектування прототипів і пілотне використання нових продуктів	1) Для всіх підприємств: - витрати на НДДКР протягом календарного року ≤ 100 млн. євро; - в частині перевищення ставка податкового кредиту – 5%; 2) для інновац. подат. кредиту: обсяг витрат ≤ 400 тис. євро; 3) платність відсутня
Україна (проект)	НДДКР, енергоефективні технології, регіональні проекти	1) 100% від інвестицій в устаткування, що відповідає визначеним цілям; 2) щодо інших об'єктів, то сума ІПК визначається угодою між платником і податковим органом	1) Обсяг ІПК ≤ 50% загальної суми ППП до застосування ІПК; 2) поверненість; 3) платність становить від 50% до 80% облікової ставки НБУ

*Джерело: побудовано авторами на основі [9-16].

платникам, зокрема, податку на прибуток, хоч і тимчасове, але все таки пом'якшення податкового тягаря на період окупності таких інвестицій, то можна говорити про його умовну вигідність як для них, так і для держави. Остання не втрачає у своїх доходах, а лише відтерміновує їх отримання, якщо врахований фактор інфляції при визначенні величини ІПК, що підлягає поверненню. До речі, цей аспект також не передбачено в законопроекті, а зважаючи на тривалий період застосування пропонованого інвестиційного податкового кредиту (до п'яти років), інфляційна втрата бюджетних доходів може виявитися досить значною, яку не покриє навіть плата за його користування.

Тому враховуючи високий ступінь зносу основних засобів в Україні, значну потребу в інноваціях і технологічній продукції вітчизняного виробництва, а також загалом необхідність залучення інвестицій як джерела економічного зростання, притримуємося точки зору, що для нашої країни більш відчутним та спонукальним до активізації внутрішніх і зовнішніх інвестиційних процесів у пріоритетних для суспільства напрямках буде саме інвестиційний податковий кредит у розумінні розвинених країн, зокрема й досліджуваних нами. Тобто не відстрочка частини податкового зобов'язання, а безповоротне і безоплатне його зменшення на певний відсоток від понесений платником податку на при-

буток кваліфікованих інвестиційних витрат у звітному податковому році.

У рамках розробки власної концептуальної моделі інвестиційного податкового кредиту для його імплементації в Україні, враховуючи проведений аналіз світової практики і результатів функціонування такої пільги, прийшли до висновку, що опиратися переважно лише на зазначений досвід буде не достатньо. Необхідно враховувати й реалії нашої країни, вітчизняної фінансово-економічної системи та співставляти можливості бюджету держави щодо короткотермінових втрат його доходів із майбутнім потенційним приростом податкової бази відповідних податків, ефектом від інноваційних інвестицій на стан соціально-економічного добробуту суспільства, а також брати до уваги наявну схильність суб'єктів господарювання до інвестиційно-інноваційного прогресу. Модель інвестиційного податкового кредиту та наші пропозиції щодо механізму його функціонування в Україні представлено у табл. 4.

У рамках нашої моделі пропонуємо підтримувати методом інвестиційного податкового кредитування в сфері податку на прибуток підприємств інвестиції господарюючих суб'єктів у проведення НДДКР, виробництво і/або використання енергоефективних технологій, реалізацію регіональних соціальних проектів, а також у інноваційно-модернізаційне оновлення основних засобів. У рамках кожного

Таблиця 4

Модель інвестиційного податкового кредиту для України з урахуванням зарубіжного досвіду та вітчизняних реалій

Об'єкти інвестування	Суб'єкти ІПК	Розмір ІПК		Особливості застосування
		Загальний рівень	Обмеження	
Чітко визначений перелік у сфері: - НДДКР; - енергоефективних технологій; - регіональних соціальних проектів; - інноваційно-модернізаційних інвестицій в основні засоби	Будь-які підприємства: - малі, середні, великі; - діючі та новостворені; - платники ППП та неприбуткові організації	1) 30% від суми витрат у звітному році на НДДКР або інші об'єкти; 2) компенсація для неприбуткових організацій у розмірі 8% від суми понесених протягом звітного року витрат на НДДКР або інші об'єкти	1) Для суб'єктів МСБ і неприбуткових організацій: сума ІПК (компенсації) \leq 1,15 млн. грн. у звітному році; 2) для великих підприємств: обсяг ІПК \leq 15% нарахованого ППП до застосування ІПК; 3) необхідність повертати кредит відсутня; 4) платність відсутня	- Щорічно, але не більше 3 років поспіль; - пролонгація ще на 2 роки у разі збитків та/або залишку ІПК; - при наявності після 5 року непогашеного ІПК – відшкодування з бюджету в розмірі 75% такого залишку; - врахування інфляції

*Джерело: власна розробка авторів.

напряму пріоритетного інвестування з метою підвищення прозорості його податкового стимулювання доцільно на законодавчому рівні чітко визначити перелік видів кваліфікованих витрат, які виступатимуть підставою для застосування ППК, як це реалізовано в Канаді та інших досліджуваних країнах.

Щодо суб'єктів інвестиційного податкового кредиту, то беручи до уваги досвід усіх проаналізованих вище країн та стан розвитку вітчизняної економіки й інноваційного прогресу, доступ до даної пільги потрібно забезпечити усім без винятку господарським одиницям не залежно від їхнього розміру, тривалості функціонування, форми власності (державна чи приватна, колективна чи одноосібна), а також без дискримінації за податковим статусом (платник ППП або неприбуткова організація), як і за приналежністю до певного виду економічної діяльності.

Також вважаємо, що мають бути відсутніми платність та необхідність повертати кредит, оскільки за їх наявності він мало чим відрізнятиметься від інструменту відстрочки податкового зобов'язання або звичайного банківського кредиту. Крім того, коли наставатиме термін погашення, то для платників ППП це буде додатковим тиском на їх платоспроможність і забезпеченість оборотним капіталом. Щодо величини зменшення податкового зобов'язання із податку на прибуток через механізм інвестиційного податкового кредиту, то тут пропонуємо скористатися інтегральним досвідом США, Канади та Франції, а саме встановити його розмір на рівні 30% від суми витрат на НДДКР або інші об'єкти.

Для неприбуткових організацій пропонуємо ввести компенсацію з державного бюджету в розмірі 8% від суми понесених протягом року витрат на означені цілі. Необхідність останнього обумовлено тим, що наукові дослідження й технологічні розробки, придбання відповідного устаткування і реалізація важливих соціальних проектів може та безпосередньо здійснюється не лише комерційними, а й також державними

або приватними неприбутковими організаціями, зокрема університетами й науковими установами. Оскільки ними виконується функція створення нових знань та поширення інноваційного прогресу, вони теж потребують державної підтримки їхньої діяльності в означених напрямках, а також їх витрат на техніко-технологічну й енергоефективну модернізацію. Особливо така підтримка необхідна тим, що повністю чи в значній мірі знаходяться на самозабезпеченні. Тому неприбуткові організації не повинні бути у дискримінаційному положенні за можливістю отримати певну фінансову допомогу лише через те, що вони не є платниками податку на прибуток, якщо ними здійснюються витрати на ті ж самі пріоритетні цілі, що й платниками ППП.

Щодо диференціації ставок ППК в залежності від виду об'єкта інвестування, суми понесених витрат, масштабу оновлення основних засобів чи соціально-економічного ефекту, розміру суб'єкта інвестування, то вважаємо, що на сучасному етапі цього робити не потрібно. По-перше, це створить плутанину в правилах користування податковим кредитом та труднощі в контролі за їх дотриманням, а по-друге, відповідні інвестиції потребують значних фінансових ресурсів за умов їх дефіцитності. Якщо застосувати диференціацію, скажімо, за розміром підприємства, це додатково обмежить обсяг пільгових інвестиційних коштів, яких може просто не вистачити для компенсації інвестиційного ризику чи спонукання до інноваційного й інтенсивного розвитку певного суб'єкта замість екстенсивного. А отже, такий інструмент не забезпечить необхідних стимулів для інноваційного прогресу. Тому якщо й передбачати певну диференціацію за всіма чи окремими означеними вище критеріями, то не ставки інвестиційного податкового кредиту, а максимальної частини податкового зобов'язання з ППП, яка не підлягає сплаті й залишається у розпорядженні платника. А щодо неприбуткових організацій – максимальної суми компенсації.

Запозичивши досвід Японії і дещо скорегувавши його на українські реалії, пропонуємо для малих та середніх підприємств встановити такий ліміт у розмірі 1,15 млн. грн. на рік, для великих – не більше 15%⁸ нарахованого податку на прибуток протягом звітного податкового року, визначеного до застосування ІПК. Щодо неприбуткових організацій і обмеження максимальної суми відшкодування з державного бюджету, то вважаємо за справедливе й доцільне визначити її на такому ж рівні, як і для суб'єктів МСБ. Крім того, пропонуємо застосувати інвестиційний податковий кредит щорічно щодо понесених кваліфікованих витрат в рамках означених вище пріоритетних напрямків, але не більше 3 років поспіль. Це необхідно для того, щоб уникнути значних втрат бюджету та залишатися у межах строку давності податкових зобов'язань.

У разі отримання підприємством збитку чи нарахована сума ІПК перевищує відповідний річний ліміт, то незастосований залишок податкового кредиту звітного року пропонуємо переносити на наступний період і додавати до величини нарахованого кредиту вже у наступному звітному році. У такому разі обмеження щодо максимальної суми зменшення ППП у наступному році має становити подвійну величину фактичного ліміту, визначеного для відповідних платників і податкових результатів такого наступного року. Непогашений інвестиційний податковий кредит переноситься далі на подальші роки до повного його вичерпання з продовженням означеного вище трирічного

періоду на кількість років, за підсумками яких були отримані збитки або залишалася непогашеною частина нарахованого податкового кредиту. Але за умови загальної тривалості безперервного застосування ІПК не більше 5 років поспіль. Тобто право на нього діє лише протягом цих трьох років, наступні додаткові два роки призначені лише для погашення його накопиченого залишку. Також для мінімізації інфляційних втрат компанії від такого невчасного погашення кредиту вважаємо за необхідне розділити ці втрати між платником і державою шляхом збільшення означеного залишку, що підлягає погашенню за результатами відповідного наступного року, на 50% індексу виробничих цін, який відповідає кожному з таких наступних років, що йдуть після звітного і за підсумками яких могло б відбуватися чи відбувається часткове або повне погашення такого залишку ІПК.

Якщо за результатами п'ятого річного звітного періоду все ж таки залишається незастосованою певна частина нарахованого інвестиційного податкового кредиту протягом визначеного трирічного терміну, то пропонується означений залишок ІПК відшкодувати платнику з бюджету, але в розмірі 75% від його обсягу з відповідним корегуванням на рівень індексу виробничих цін. Це обмеження необхідне, аби забезпечити, з одного боку, отримання компанією від держави очікуваної підтримки щодо інвестування в пріоритетні для неї і суспільства напрямки, а з іншого – не створювати стимулів для несумлін-

⁸ В Японії, до досвіду якої ми апелюємо, таке обмеження становить 25% загальної суми ППП до застосування ІПК. Але оскільки рівень ВВП нашої країни значно нижчий за аналогічний показник Японії, то й обсяг його перерозподілу через бюджетну систему в абсолютному вираженні буде значно меншим в контексті достатності для держави фінансових ресурсів, аби забезпечувати реалізацію її функцій на належному рівні. Тобто у нас менша абсолютна спроможність втрачати доходи бюджету в наслідок застосування податкових пільг. Крім того, в Україні левову частку в наповненні бюджету займають саме великі платники податків, зокрема й щодо податку на прибуток підприємств. Тому якщо ми забезпечимо для них максимальне обмеження обсягу ІПК в розмірі 25% нарахованого ППП, це фактично означатиме зменшення поступлень до бюджету від даного податку майже на 20%, що в умовах значного бюджетного дефіциту вбачається недоречним і таким, що суперечить інтересам держави, на відміну від такого ліміту в розмірі 15%. Останній спричинить означені втрати на рівні близько 10% (якщо ж ІПК застосовуватиметься не всіма великими платниками, то вони будуть ще нижчими). А це вбачається вже досить прийнятним для держави, а також виступає достатнім стимулом і обсягом непрямої фінансової підтримки для платників, аби посилити їх інвестиційну активність. Аналогічні аргументи стосуються й ліміту для суб'єктів МСБ.

них підприємств а) штучно тримати низький рівень рентабельності з відповідними низькими обсягами податку на прибуток або б) дотримуватися стратегії постійних збитків, не сплачувати жодної гривні ППП, а потім в кінці ще й отримати повну суму нарахованого за три роки податкового кредиту. Винятком є неприбуткові організації, щодо яких пропонується відшкодувати належну їм компенсацію понесених кваліфікованих витрат по завершенню звітного року без застосування 75%-го обмеження та без корегування на означений індекс виробничих цін.

Крім того, аби не сприяти формуванню або посиленню опортуністичних мотивів у суб'єктів-користувачів ППК, а також аби така інвестиційна підтримка з боку держави не носила одноразового характеру, пропонуємо передбачити реінвестиційне призначення вивільнених від податкового обов'язку ресурсів. Умова щодо подальшого реінвестування повторно простимулює інвестиційний вектор використання фінансових ресурсів (тут вже можна не встановлювати цільові рамки). Така умова дозволить забезпечити інвестиційний мультиплікатор державної підтримки податковими методами приватних інвестиційних процесів у пріоритетних напрямках. Тобто якщо держава втрачає в доходах від певного податку внаслідок застосування ППК, а відтак у короткостроковому періоді суспільство недоотримає певних благ чи публічних джерел розвитку, то вона зможе їх частково компенсувати за рахунок приватних фондів у формі реінвестицій пільгових ресурсів, отриманих приватним сектором.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Інвестиційний податковий кредит – це певна жертва суспільства і держави свого добробуту, що забезпечується поточним фіскальним перерозподілом, на користь майбутнього науково-технічного прогресу, формування інноваційних джерел зростання економічного благополуччя та культурно-цивілізаційного розвитку. Означене реалізу-

ється шляхом передачі частини поточного суспільного добробуту в руки і на розсуд приватних господарюючих осіб під гарантії, забезпечені переважно лише їхніми підприємницькими і новаторськими прагненнями та розумінням взаємовигідності ефективного інвестування у наукові дослідження, передові технології, створення новітньої продукції, людський капітал й інноваційну зміну.

Тому очікувані ефекти від застосування пропонованого нами механізму інвестиційного податкового кредиту щодо підтримки або заохочення платників ППП і неприбуткових організацій до інвестування у проведення НДДКР, виробництво та/або використання енергоефективних технологій, реалізацію регіональних соціальних проектів, а також інноваційно-модернізаційне оновлення основних засобів зможуть реалізуватися в повній мірі, якщо зацікавленість держави у такій підтримці приватного сектору буде не лише декларативна, а й підкріплена реальною готовністю поступитися у короткостроковому періоді певними обсягами доходів бюджету, зокрема від податку на прибуток. У той же час, суб'єкти господарювання також мають проявити турботу про суспільний розвиток України і направити додаткові фінансові ресурси, отримані внаслідок застосування ППК, на цілі ефективного інноваційного інвестування у пріоритетних для держави і суспільства напрямках. А як показує досвід розвинених країн та їх практичні результати, інвестиційний податковий кредит є саме тим механізмом, який здатен гармонізувати приватні, державні й суспільні інтереси у сфері господарської активності, підприємницької ініціативи, пошуку джерел фінансових ресурсів, податкового перерозподілу й інвестування, у тому числі дослідницького, інноваційного та модернізаційного характеру.

Подальші дослідження будуть спрямовані у напрямку кількісної оцінки потенційних ефектів та ефективності застосування даного інструменту в умовах поточних соціально-економічних реалій і рівня інноваційного розвитку України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ
ДЖЕРЕЛ

1. Вартість основних засобів у 2000-2016 роках [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Державної служби статистики України. – 2017. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2007/ibd/voz/voz_u/voz06_u.htm.
2. Смовженко Т. Макроекономічна політика України в 2014–2019 рр.: банківська і фінансова сфери / Т. Смовженко, Г. Багратян, І. Кравченко // Вісник Національного банку України. – 2014. – № 10. – С. 20-24.
3. Капітальні інвестиції за джерелами фінансування за 2010-2016 роки [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Державної служби статистики України. – 2017. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2007/ibd/iokjf/iokjf_u10-13_bez.htm.
4. Фінансове забезпечення інноваційного розвитку України [Електронне видання]: монографія / [М. І. Діба, О. М. Юркевич, Т. В. Майорова, І. В. Власова та ін.]; за ред. д.е.н., проф. М. І. Діби і к.е.н., доц. О. М. Юркевич. – К.: КНЕУ, 2013. – 425 с.
5. Молдован О. О. Щодо доцільності запровадження податкових механізмів стимулювання інноваційно-інвестиційного розвитку в Україні: аналітична записка [Електронний ресурс] / О. О. Молдован, Н. С. Медведкова. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/1315>.
6. Майбуров И. А. Теория налогообложения. Продвинутый курс: учеб. для магистрантов, обучающихся по специальностям «Финансы и кредит», «Бухгалтерский учет, анализ и аудит» / И. А. Майбуров, А. М. Соколовская. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2011. – 591 с.
7. The World Bank. GDP (current US\$) [Електронний ресурс] / The World Bank. – 2017. – Режим доступу: <http://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTR.CD>.
8. OECD. Measuring Tax Support for R&D and Innovation [Електронний ресурс] / OECD. – 2016. – Режим доступу: <http://www.oecd.org/sti/rd-tax-stats.htm>.
9. United States: Corporate – Tax credits and incentives [Електронний ресурс] / PWC. – 2017. – Режим доступу: <http://taxsummaries.pwc.com/ID/United-States-Corporate-Tax-credits-and-incentives>.
10. DSIRE. Business Energy Investment Tax Credit [Електронний ресурс] / DSIRE. – 2017. – Режим доступу: <http://programs.dsireusa.org/system/program/detail/658>.
11. SR&ED Investment Tax Credit Policy [Електронний ресурс] / Canada Revenue Agency. – 2014. – Режим доступу: <http://www.cra-arc.gc.ca/txcrdt/sred-rsde/clmng/srdnvstmnttxcrdt-eng.html>.
12. Research and Development (R&D) tax relief for small and medium-sized enterprises [Електронний ресурс] / GOV.UK. – 2016. – Режим доступу: <https://www.gov.uk/guidance/corporation-tax-research-and-development-tax-relief-for-small-and-medium-sized-enterprises>.
13. Corporate Intangibles Research and Development Manual: R&D Expenditure Credit (RDEC) Scheme [Електронний ресурс] / HM Revenue & Customs. – 2017. – Режим доступу: <https://www.gov.uk/hmrc-internal-manuals/corporate-intangibles-research-and-development-manual/cird89700>.
14. Japan: Corporate – Tax credits and incentives [Електронний ресурс] / PWC. – 2017. – Режим доступу: <http://taxsummaries.pwc.com/ID/Japan-Corporate-Tax-credits-and-incentives>.
15. EMEA R&D Incentives Guide [Електронний ресурс] / KPMG. – 2017. – Режим доступу: <https://home.kpmg.com/xx/en/home/insights/2017/03/emea-rd-incentives-guide-2017.html>.
16. Проект Закону про внесення змін до Податкового кодексу України (щодо встановлення інвестиційних преференцій у виді інвестиційного податкового кредиту) №5037 від 19 серпня 2016 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=59892.
17. Інвестиційний податковий кредит [Електронний ресурс]. – 2016. – Режим доступу: <http://taxlink.ua/ua/news/investicijnij-podatkovij-kredit.htm>.

REFERENCES

1. The official site of the State Statistics Service of Ukraine (2017), “Cost of fixed assets in 2000-2016”, available at: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2007/ibd/voz/voz_u/voz06_u.htm (Accessed 3 November 2017).
2. Smovzhenko, T., Bagratian, G. and Kravchenko, I. (2014), “Macroeconomic Policy of Ukraine in 2014-2019: Banking and Finance”, Bulletin of the National Bank of Ukraine, no. 10, pp. 20-24.
3. The official site of the State Statistics Service of Ukraine (2017), “Capital investment by sources of funding for 2010-2016”, available at: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2007/ibd/iokjf/iokjf_u10-13_bez.htm (Accessed 3 November 2017).
4. Diba M.I., Yurkevich O.M., Mayorova T.V., and Vlasova I.V. (2013), Finansove zabezpechennia inovatsiinoho rozvytku Ukrainy [Financial support of innovation development of Ukraine]: in Diba M.I., Yurkevich O.M. (ed.), KNEU, Kyiv, Ukraine.
5. Moldovan O.O. and Medvedkova N.S., “About the expediency of introducing tax incentives for innovation and investment development in Ukraine”, available at: <http://www.niss.gov.ua/articles/1315> (Accessed 3 November 2017).
6. Mayburov I.A. and Sokolovskaya A.M. (2011), Teoria nalogooblozenia. Prodvinutyi kurs: ucheb. dlia magistriv, obuchayushchihsia po spetsialnostyam «Finansy i kredit», «Buchgalterskiy uchet, analiz i audit» [Theory of taxation. Advanced course: For master students studying “Finance and Credit” or “Accounting, analysis and audit”], UNITI-DANA, Moscow, Russia.
7. The World Bank (2017), “GDP (current US\$)”, available at: <http://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD> (Accessed 3 November 2017).
8. OECD (2016), “Measuring Tax Support for R&D and Innovation”, available at: <http://www.oecd.org/sti/rd-tax-stats.htm> (Accessed 3 November 2017).
9. PWC (2017), “United States: Corporate – Tax credits and incentives” available at: <http://taxsummaries.pwc.com/ID/United-States-Corporate-Tax-credits-and-incentives> (Accessed 3 November 2017).
10. DSIRE (2017), “Business Energy Investment Tax Credit”, available at: <http://programs.dsireusa.org/system/program/detail/658> (Accessed 3 November 2017).
11. Canada Revenue Agency (2014), “SR&ED Investment Tax Credit Policy” available at: <http://www.cra-arc.gc.ca/txcrdt/sred-rsde/clmng/srdnvtmmttxcrdt-eng.html> (Accessed 3 November 2017).
12. GOV.UK (2016), “Research and Development (R&D) tax relief for small and medium-sized enterprises” available at: <https://www.gov.uk/guidance/corporation-tax-research-and-development-tax-relief-for-small-and-medium-sized-enterprises> (Accessed 3 November 2017).
13. HM Revenue & Customs (2017), “Corporate Intangibles Research and Development Manual: R&D Expenditure Credit (RDEC) Scheme” available at: <https://www.gov.uk/hmrc-internal-manuals/corporate-intangibles-research-and-development-manual/cird89700> (Accessed 3 November 2017).
14. PWC (2017), “Japan: Corporate - Tax credits and incentives” available at: <http://taxsummaries.pwc.com/ID/Japan-Corporate-Tax-credits-and-incentives> (Accessed 3 November 2017).
15. KPMG (2017), “EMEA R&D Incentives Guide” available at: <https://home.kpmg.com/xx/en/home/insights/2017/03/emea-rd-incentives-guide-2017.html> (Accessed 3 November 2017).
16. Verkhovna Rada of Ukraine (2016), “Draft Law on Amendments to the Tax Code of Ukraine (regarding the establishment of investment preferences in the form of an investment tax credit)”, available at: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=59892 (Accessed 3 November 2017).
17. TaxLink (2016), “Investment tax credit” available at: <http://taxlink.ua/en/news/investicijnij-podatkovij-kredit.htm> (Accessed 3 November 2017).